

En BPA ordning som gir likestilling og full samfunnsdeltakelse

Borgerstyrt Personlig Assistanse bygger på forutsetningen om at man selv bestemmer

Hvem som skal være assistent

Hva assistenten skal gjøre

Hvor assistenten skal jobbe

Når assistenten skal jobbe

Norges Handikapforbund er opptatt av at BPA skal være en ordning som gir **likestilling og full samfunnsdeltakelse** for mennesker med nedsatt funksjonsevne. Vi ber derfor høringsgivere til «NOU 2021/11 Selvstyrt er velstyrt» om å støtte følgende prinsipper for en ny BPA ordning.

- BPA må flyttes fra Helse og omsorgsloven
- BPA skal være en egen tjeneste
- Retten til BPA må ikke avgrenses på bakgrunn av alder og timebehov
- BPA ordningen må bygge på kravene FNs funksjonshemmedekonvensjon (CRPD)
- Det må ikke være egenandel på BPA
- BPA må gjelde alle områder i livet (arbeid, skole/utdanning, ferie, fritid, familieliv)
- BPA må samordnes med funksjonsassistanse, og også gjelde VTA, dagsenter og arbeidsmarkedstiltak
- BPA må sømløst samordnes slik at BPA fungerer som en helhetlig ordning for personer som har behov for helsetjenester eller har vedtak etter kapittel 9 i Helse og omsorgsloven.
- Staten må sikre forutsigbar finansiering av ordningen
- Ansatte i ordningen må ha gode og ryddige arbeidsforhold.
- BPA ordningen må sikre retten til fritt valg av BPA tilbyder tilpasset egne behov
- Nytt lovverk må ha tydelig krav til at det skal innvilges BPA til personlig assistanse som er nødvendig for å kunne leve og delta i samfunnet med samme valgmuligheter som andre.
- Barns selvstendige rett til BPA må bli helt tydelig. Barn har også rett til likestilling og en del av det er retten til å bli selvstendige fra foreldre i samme tempo som andre.
- BPA skal være uavhengig av type funksjonsnedsettelse, og kan tildeles alle som har behov for personlig assistanse som man enten leder selv eller sammen med noen
- BPA til familier med barn med assistansebehov må vurderes ut fra familiesituasjon som helhet. BPA må kunne gis både på bakgrunn av barnets assistansebehov, for å hjelpe foreldre med å dekke foreldrenes meromsorgsoppgaver og som avlastningstiltak
- BPA skal også hjemles i likestillingsloven.
- BPA skal kunne benyttes i og utenfor egen kommune
- Tilskudd fra staten til kommunene må følge personen
- Assistenter må fortsatt ha status som kritisk personell
- Det skal etableres et Nasjonalt Kompetansesenter
- Saksbehandlere skal ha likestillingskompetanse

Lovmessig forankring

Et viktig premiss for utvalgets arbeid var at BPA skulle defineres som et likestillingsverktøy, og ikke en helseordning. Vi mener dette ikke kan løses så lenge BPA fortsatt skal ligge under helselovgivningen, med de begrensinger som foreslås. Dette skal ikke forhindre at personer som har behov for helsetjenester eller har vedtak etter kapittel 9 i HOL omfattes av rettigheten. I forbindelse med videre regulering må dette utredes og hjemles, slik at det ikke skapes tvil om at BPA er et likestillingsverktøy for alle, uavhengig av funksjonsnedsettelse og assistansebehov.

Endringer i kommuneloven gir kommunene økt selvstyre, men også større mulighet til å fravike forskrifter og rundskriv. Likestilling må være et nasjonalt ansvar og kan ikke overlates til den enkelte kommunes forståelse og praktisering. Det er derfor viktig at BPA hjemles i lov og ikke i forskrift. Vi støtter i hovedsak lovforslaget i dissensen og ber om at denne legges til grunn for det videre arbeidet.

Likestilling gjelder alle

BPA er en ordning for likestilling og rettigheten til BPA må ikke stykkes opp ut fra alder, assistansebehov og organisering av arbeidsledelse. Likestilling må gjelde alle.

Vi mener det ikke kan settes en øvre aldersgrense for rettigheten til BPA som foreslås i kapittel 26. Det er behovet som må være styrende. Det kan imidlertid skilles mellom funksjonsnedsettelse og normal alderdomssvekkelse. Retten må følge behovet og ikke alder.

Vi mener det er urimelig å gi retten til BPA etter en behovsgrense på et gitt antall timer. Selv om tjenesten skal utformes i samråd med den enkelte, ser vi at BPA er området hvor flest saker blir opphevet eller omgjort av Statsforvalteren. Faktisk omgjør eller opphever statsforvalteren mer en 40% av ankesakene. Dette viser tydelig at det er stor avstand mellom den enkeltes og kommunens vurdering av behovet. Alle mennesker ønsker i utgangspunktet å være selvhjulpne, uten hjelp fra andre. Å ha andre mennesker tett på livet, i hjemmet og med familien er ikke et ønske, men en nødvendighet. Ingen vil derfor bruke assistansetimer enn nødvendig. Det må gis tillit til at den det gjelder kan vurdere behovet sitt selv.

Retten til BPA må være entydig og må ikke splittes opp i ulike lover, avhengig av om du styrer ordningen selv eller med hjelp av andre.

Egenandeler er skatt på funksjonshemming. Ingen andre må betale egenandel for å oppnå likestilling. Funksjonshemmede har generelt dårligere betalingsevne enn befolkningen for øvrig, men betaler samtidig betydelig mer i egenandeler på legemidler, medisinsk utstyr, behandlinger med mer enn ikke-funksjonshemmede. Det er stor forskjell på å betale egenandel gjennom hele livet og å betale egenandel på hjemmetjenester i slutten av livet. Det er også stor forskjell på egenandelsatsene kommunene imellom. I noen tilfeller er egenandel så høy at vedkommende ikke har råd til tjenesten. Egenandeler på likestilling må avvikles.

Lovforslaget i dissensen (kapittel 27) bygger på prinsippene i FNs funksjonshemmedekonvensjon (CRPD). Norge har alle muligheter for å oppfylle konvensjonen og det forventes at det legges vekt på dette i arbeidet med ny BPA regulering.

Helsetjenester som alle andre

Selv om vi mener at BPA må ut av helselovgivningen, er det viktig at ordningen legger til rette for å samordne BPA med helsetjenester slik at de fungerer som en sømløs og helhetlig løsning i en BPA ordning. Dette løser mange kommuner på en god måte i dag. Spesialisert helsehjelp kan være mer hensiktsmessig i en BPA-ordning enn punkttjenester fra kommunen da oppgaven utføres av færre antall personer og dermed mindre sannsynlighet for feilbehandling.

Forholdet til Helse- og omsorgstjenesteloven kapittel 9 om tvang og makt

Alle mennesker trenger trygghet i livet sitt, spesielt personer med sammensatte adferdsvansker. Erfaring viser at organisering av tjenester som BPA er et godt forebyggende tiltak mot bruk av tvang og makt, da en liten og stabil personalgruppe og et stort innslag av brukerstyring bidrar til å redusere forekomsten av utfordrende atferd. Slik det er i dag omfattes personer med vedtak etter helse- og omsorgstjenesteloven kapittel 9 av retten til BPA, og en ny BPA-lov må sørge for at denne retten videreføres. Vi ser derfor behov for at det i den nye BPA-loven uttrykkelig fremgår at personer med vedtak etter kapittel 9 omfattes, slik at eventuell tvil, usikkerhet og skjønnsmessige vurderinger unngås.

Barn

Redd Barna sin rapport «Fritid uten fordommer» viser at fordommer og manglende kunnskap fra voksne er de usynlige barrierene som stenger barna ute. I tillegg møter de på en rekke fysiske barrierer. Summen av dette blir til skam, bekymring, ensomhet og utenforskap for barna som opplever dette. BPA er en viktig nøkkel for å sikre deltakelse, inkludering og mestring. I dag er det mange kommuner som ikke gir BPA til barn. Dette må derfor stå sterkt i en ny BPA ordning.

I tillegg til barns selvstendige rett til BPA må også BPA i større grad kunne brukes for å avhjelpe mer omsorgen i familier som har barn med assistansebehov. BPA vil bidra til at barn får bo i hjemmet sitt i stedet for å måtte flytte til kommunal institusjon for at foreldre skal få avlastning. For de som trenger ekstra forutsigbarhet vil BPA sikre barn assistanse som er stabil og kjent uavhengig av hvilken arena barnet er på. Barn som skal utvikle selvstendighet og uavhengighet kan få mulighet til det i samme tempo som andre barn, og foreldre kan sikres tilsyn med barn som trenger det for å kunne stå i full jobb.

Statlig finansiering

Uavhengig av lovmessig forankring, må BPA ordningen sikres forutsigbar finansiering gjennom staten. Dette bør gjøres gjennom et eget øremerket likestillingstilskudd eller en egen refusjonsordning tilsvarende som for ressurskrevende tjenester eller eventuelt en utvidelse av dagens refusjonsordning for ressurskrevende tjenester hvor BPA har eget innslagspunkt som dekker oppgaver som følge av arenutvidelsen.

Frihet til å velge selv

Mange kommuner gir ikke anledning til å velge andre tilretteleggere enn egen kommune. Vi har i dag mange BPA tilbydere som har særskilt kunnskap og systemer som dekker ulike individuelle behov. Det er viktig at BPA ordningen fastslår retten til fritt brukervalg tilpasset egne behov og at funksjonshemmede som ønsker det må få velge å være arbeidsgivere i sin egen BPA ordning.